

С. Б. Козак,
д-р філос. наук

Kozak Serhii,
Editor-in-chief of publication series
«Library of the newspaper «Literaturna Ukraina»

УДК 007: 304: 070: 82-92

Дух і Слово Кобзаря на сторінках часопису «Українські вісті»: 1945–2000 (Німеччина, США)

Spirit and a word of Kobzar on the pages of the magazine «Ukrainski visti»/«Ukrainian News»: 1945–2000 (GERMANY, USA).

РЕФЕРАТ. У статті проаналізовано матеріали шевченківської тематики на шпальтах еміграційного часопису «Українські вісті» (1945–2000, Новий Ульм, Німеччина; Детройт, США), досліджено жанрову і тематичну палітру цих дописів, а також їх вплив на духовно-культурне життя українців за кордоном. Згадані матеріали дають підстави стверджувати, що саме «Українські вісті» є одним із найвагоміших і найцінніших джерел для вивчення закордонної шевченкіани, посідають помітне місце у загальній картині світової шевченкіани. Сотні матеріалів різних жанрів на цю тему були опубліковані впродовж тривалого існування газети й засвідчують, що Тарас Шевченко став для закордонних українців найвиразнішим символом національної ідеї, дороговказом у їхній боротьбі за державність і незалежність України.

Ключові слова: Тарас Шевченко, газета «Українські вісті», українська еміграція, Слово Кобзаря.

ABSTRACT. The article analyzes the materials related to Shevchenko topics on the pages of the newspaper «Ukrainski visti»/«Ukrainian news» (1945–2000; New Ulm, Germany; Detroit, USA), it is studied the genre and thematic features of these articles, and also their impact to the spiritual and cultural life of the Ukrainians abroad. The Shevchenko related topics on the pages of «Ukrainski visti»/«Ukrainian news» give the grounds to assert that this periodical is one of the most important and most valuable sources of Shevchenko studies abroad, it occupies a prominent place in the general picture of the world Shevchenko studies. Hundreds of different genres of materials on this topic have been published for a long-term existence of the newspaper, and they show that Taras Shevchenko has become the most significant symbol of national idea for many Ukrainians abroad, the flag in their movement for statehood and independence of Ukraine.

Keywords: Taras Shevchenko, the newspaper «Ukrainski visti»/«Ukrainian news», Ukrainian emigration, a Word of Kobzar.

Вступ. У які б світи – далекі чи близькі – не виїздили українці з рідної землі, разом з ними завжди був Тарас Шевченко. Дух і Слово Кобзаря в середовищі українців, що перебували на чужині, – тема, матеріалізована в численних подіях, творах різних видів мистецтва, книжкових виданнях, насиченій діяльності установ та організацій українського закордоння тощо. Важливим і цінним джерелом в ознайомленні із закордонною шевченкіаною є українська ді-

спорна періодика, а одним із найочевидніших підтверджень цього може слугувати велика кількість матеріалів цієї тематики на шпальтах легендарного часопису «Українські вісті» (далі – «УВ») (1945, Німеччина – 2000, США) [1].

Зважаючи на значення Тараса Шевченка для кожного свідомого українця, закономірним є й те зацікавлення науковців вивченням закордонної шевченкіани, яке спостерігаємо нині. Про різні аспекти цієї теми писали О. Боронь,

І. Дзюба, М. Жулинський, Р. Зорівчак, Р. Радишевський та багато ін. [2]. Утім переважна більшість цих досліджень належать до царини суто літературознавства, і лише незначна їх частка стосується матеріалів шевченкіани на шпальтах саме української закордонної періодики. На особливу увагу заслуговують праці Н. Сидоренко, в яких авторка, зокрема, обґрунтовує надзвичайно важливе значення Шевченкового слова в житті еміграційних українців [3]. Тему присутності Т. Шевченка в житті українських громад світу не оминали й інші дослідники, чиї праці присвячені проблематиці преси діаспори, однак дослідження, об'єктом якого були б матеріали шевченкіани на сторінках «УВ», досі немає. На наш погляд, саме тут ми знаходимо найбільш ґрунтовний літопис, який понад п'ять десятиліть творили ті, хто брав участь у видаванні відомого часопису. Саме на сторінках цього видання картина шевченківських відзначень у різних куточках світу, які нагадують нам про Дух і Слово Кобзаря серед українських громад на чужині, розгортається найбільш виразно.

Саме шевченкіани на сторінках газети «УВ» й присвячено цю статтю. Варто нагадати, що йдеться про матеріали унікального друкованого часопису, який виходив за кордоном у 1945–2000 рр. і висвітлював головні події суспільно-політичного, економічного та культурного життя української еміграції. Зібрані на шпальтах часопису матеріали, охоплюючи багаторічний період, не лише дають уявлення про громадсько-політичний і літературний рух українців у різних країнах світу після Другої світової війни, а й створюють вагомий і надзвичайно цікавий літопис подій, присвячених ушануванню пам'яті Тараса Шевченка на чужині. Таким чином, часопис фіксує і зберігає для нащадків ці вкрай важливі віхи історії закордонного українства. Він є цінним джерелом для вивчення хроніки шевченківських подій, видань на шевченківську тематику, які з'явилися за межами України, театральних постановок за творами Кобзаря на сценах світу, діяльності установ та організацій з іменем Шевченка у назві, історії зведення пам'ятників Кобзареві в різних країнах тощо. А головне – часопис містить неоціненні свідчення живучості Шевченкового духу на чужині, окреслює значення постаті Кобзаря та його творчості для всієї української еміграції після Другої світової війни.

Методи дослідження. Для виконання завдань, які зумовлені метою статті, було використано насамперед методи емпіричного та теоретичного дослідження. За допомогою системного методу проаналізовано матеріали різних жанрів часопису як складової частини національної

цілісної шевченкіани. Методи аналізу та синтезу застосовано для цілеспрямованого вивчення об'єкта, що дало можливість отримати первинну інформацію у вигляді цілісних емпіричних тверджень, а також виявити тенденції та закономірності розвитку закордонної шевченкіани. Для визначення характерних ознак висвітлення шевченківської тематики за кордоном використано описовий метод. За допомогою критико-конструктивного методу здійснено аналіз інтерпретацій газетних публікацій різних років.

Результати й обговорення. Варто зауважити, що «Тарас Шевченко в житті української діаспори» – це не лише тема до вивчення, це «жива» сторінка реального життя українських емігрантів. Бо спорідненість між Духом і Словом Кобзаря та українською діаспорою викликана насамперед тим, що Тарас Шевченко, якого на тривалий час було відлучено від рідної України, якому довелося звідати гіркої присмаку доріг далеких, світів холодних і порогів чужих, дуже близький і тисячам українців, які також через різні причини – здебільшого не з власної волі – у роки війни і після неї вирушили у непривітні далекі землі. Передусім цим можна пояснити й оту природність і не випадковість Шевченкової присутності в житті української діаспори. Мало того: для еміграції політичної, а вона впереваж була такою після Другої світової війни, представники якої й заснували «УВ» [4], Шевченко став найвиразнішим символом національної ідеї, дороговказом у їхній боротьбі за державність і незалежність України.

Саме українські емігранти дали найточнішу відповідь на запитання «Ким був Тарас Шевченко для української діаспори?», одним із варіантів якої можуть слугувати, зокрема, оці рядки: «Він, поет, – одночасно й найавторитетніший провідник української нації, її сумління, її прапор. Тому й кожна шевченківська річниця – це для нас не просто нагода для самих лише спогадів про великого Тараса в минулому, а власне нагода для перевірки сучасності за допомогою вічно живого Шевченкового слова, за допомогою вічно живого Шевченка, який є завжди з нами й серед нас» [5].

Ці слова відомого літературознавця і публіциста Василя Гришка на сторінках часопису «УВ» можна вважати й гаслом усієї української повоєнної еміграції, бо свій підпис під ними, безсумнівно, могли б поставити й інші видатні постаті, які перебували на чужині і були дописувачами газети. До речі, серед авторів матеріалів на шевченківську тематику є найвідоміші представники української діаспори – письменники, науковці, журналісти. На підтвердження цього принагідно наведемо хоча б оцей перелік авторів і назв їхніх статей: «Чий Шевченко?»

Івана Багряного (ч. 18 від 9 березня 1958 р.), «Шевченків заповіт свободи» Юрія Гайдара (Юрія Лавріненка) (ч. 68 від 10 березня 1968 р.), «Шевченко в душах» Ігоря Костецького (ч. 20 від 9 березня 1950 р.), «Нові праці з советського шевченкознавства» Петра Одарченка (ч. 54 від 17 липня 1958 р.), «Основна верства світогляду Шевченка» Миколи Шлемкевича (ч. 30 від 11 квітня 1954 р.).

Вартим особливої уваги є той факт, що присутній внесок у розвиток закордонної шевченкіани на сторінках еміграційної української періодики, насамперед «УВ», зробила плеяда найвідоміших авторів. Поряд з уже згаданими Іваном Багряним, Ігорем Костецьким, Юрієм Лавріненком, Петром Одарченком, Миколою Шлемкевичем це ще й науковці Юрій Бойко, Володимир Дорошенко, Ярослав Рудницький, Юрій Шевельов, журналісти і публіцисти Віталій Бендер, Олексій Коновал, Юліян Мовчан, Анатоль Юричак, літератори Леонід Лиман, Тодось Осьмачка, Улас Самчук тощо. Їхній доробок, який сприяв утіленню теми Шевченкової присутності на шпальтах часопису «УВ» та загалом поглибленню тематичних шарів закордонної шевченкіани, – безсумнівний і дуже помітний. Мало того: ці та багато інших імен водночас забезпечили змістовний та різнометний рівень, який спостерігаємо в матеріалах газети [6].

Але долучилися до творення шевченкіани в часописі не тільки знані постаті, а й сотні звичайних читачів (передплатників), кольпортерів (розповсюджувачів) газети, які стали її дописувачами, громадськими кореспондентами. Кожен із них – цих добротинців – вважав за обов'язок повідомити редакцію про шевченківський захід, який відбувся в тій чи тій місцевості, й надіслати відповідний матеріал про нього. Таким чином, з'явившись на шпальтах видання, такі дописи перетворювалися на важливі сторінки в загальному літописі статей на шевченківську тематику. Саме ці матеріали й дають нам нині унікальну можливість відтворити програму таких заходів, точні місця їх проведення, імена учасників, назви виконаних на урочистостях творів Кобзаря, а головне – завдяки цим публікаціям різних жанрів ми можемо впевнитися в тому, що вшанування пам'яті Тараса Шевченка відбувалося в усьому світі, що Шевченкове слово – справді невмируще – звучало на повен голос у найвіддаленіших від України куточках.

Важливо й те, що саме ці, надіслані з усіх усюд до редакції часопису, матеріали допомагають нам нині створити унікальну географічну карту тих міст і містечок по всьому світу, де відбувалися заходи, присвячені Тарасові Шевченку. Обшири такої географії, до слова, просто

вражають, адже йдеться про події в десятках країн і сотнях міст усієї планети. Погортавши сторінки «УВ», ми можемо відшукати такі-от «Шевченкові координати» в Австралії (міста Аделаїда, Канберра, Мельбурн, Перт, Сідней), Великобританії (Брадфорд, Ноттінгем, Олдгем), Канаді (Вінніпег, Едмонтон, Монреаль, Торонто), Німеччині (Авгсбург, Мюнхен, Новий Ульм, Регенсбург), США (Детройт, Клівленд, Нью-Йорк, Філадельфія, Чикаго), Франції (Страсбург), зокрема в столицях держав: Відні (Австрія), Лондоні (Англія), Каракасі (Венесуела), Оттаві (Канада), Вашингтоні (США), Парижі (Франція), а також у багатьох інших містах Австрії, Аргентини, Бельгії, Бразилії, Венесуели, Голландії, Данії, Іспанії, Нової Зеландії, Парагваю, Польщі, Швеції тощо. Як бачимо, ці та чимало інших маршрутів шевченківських урочистостей через Атлантичний та Індійський океани пролягли від Австралії до Сполучених Штатів Америки та від Великобританії до Бразилії.

Вагомість значення Шевченка для української еміграції, духовну потребу українців у його Слові підтверджує і ця цитата, яка з'явилася на шпальтах часопису «УВ» до 100-річчя від дня смерті Кобзаря: «Ще на початку цього року з великою приємністю могли ми ствердити, що немає такого міста, містечка чи навіть найглухішого закутка в державах вільного світу, де живуть українці, щоб не відбулися врочисті відзначення ювілею Великого Кобзаря України Т. Шевченка. В окремих випадках навіть уряди держав сприяють цьому відзначенню, а головне – згідно з волею й бажанням українців у вільному світі» [7].

Картина Шевченкової присутності в житті української діаспори на сторінках «УВ» настільки широкопанорамна, що дає нам можливість довідатися не тільки про міста, а й про конкретні місця, де відбувалися урочисті події (приміщення шкіл, міських театрів, прицерковних залів тощо). Тому ми маємо змогу отримати інформацію про ті установи та організації українського закордоння, які опікувалися проведенням шевченківських заходів. Ось лише незначна їх частина: Асоціація українських незалежних науковців, ДОБРУС, ЗУАДК, ІМКА, КУК, ЛУПВ, НТШ, Об'єднання українських журналістів, ОУГ (Об'єднання українців Голландії), ОУН, ОУуВВ, «Пласт», дитячі мистецькі гуртки «Рідної школи» (Міннеаполіс, Детройт, Чикаго, Клівленд, США), СЗСУ-СП, студентське товариство «Січ» (Грац, Австрія), Союз українців Австрії, СУВ, СУВІ, СУЖ, СУСН, товариства сприяння УНРаді, товариство «Самопоміч», ТУПВ, УВАН, УВУ, УДРП, українське культурне товариство «Буковина» у Відні (УКТ),

Фундація імені Івана Багряного (США), Фундація імені Тараса Шевченка (Канада), УНДС, УНДО, УСП, УТГІ, ЦПУЕН, звісно ж, численні парафії УПЦ та УКЦ і багато інших як політичних організацій і партій, так і громадських та освітніх установ, церковних громад, шкіл української діаспори.

Осібне місце в такому переліку належить молодіжним організаціям. Увагу української закордонної молоді до спадщини Кобзаря і невмирущого Шевченкового духу можна простежити, зокрема, на діяльності ОДУМу (Об'єднання демократичної української молоді), члени якого відзначалися активною позицією у справі влаштування шевченківських заходів та участю в них. Як доказ наведемо цитату з матеріалу «Шевченківські роковини у Гошені»: «Зорганізована ОДУМівська молодь була в одностроях, привертала до себе особливу увагу присутніх, які так само були горді з того, що «козацькому роду – нема переводу». Це молоде покоління, виховане в українському національному дусі, прийшло вшанувати Тараса Шевченка, дотримати його «Заповіту» («Не забудьте пом'янути...»). Під час панахиди ОДУМівці тримали напівспущені три прапори – український, американський та ОДУМівський. Присутність молоді на роковинах Шевченка справила велике враження на старших віком людей. Того дня ОДУМівський вокальний гурток «Луна» виконав «Садок вишневий коло хати...», драматичний гурток представив сцену з «Невольника» Тараса Шевченка, а ОДУМівська мистецька група під керівництвом Євгена Верб'янського виконала у супроводі бандур «Думи мої...» та «Зоре моя вечірняя...» на слова Т. Шевченка...» [8].

Прикметно, що діяльну участь членів цього молодіжного об'єднання в організації шевченківських заходів нині можемо детально простежити за матеріалами «Сторінки ОДУМу» в часописі «УВ», редактором якої тривалий час був відомий громадський діяч української діаспори Олексій Коновал [9]. Дописи, розміщені на цій «Сторінці...», є одним із розділів публікацій на шевченківську тематику, цієї своєрідної шевченкіани української еміграції, літопис якої зафіксовано і збережено на шпальтах газети. Беручи до уваги велику кількість і різноманітність таких статей, увесь цей матеріал можна і варто (насамперед для подальшого вивчення) систематизувати за відповідними тематичними розділами.

Передусім це інформаційні публікації про щорічні березневі шевченківські свята (1). А далі: матеріали, що містять результати наукового опрацювання спадщини Кобзаря, створені найперше завдяки діяльності УВАН та НТШ (2); повідомлення про нові книжкові видання

на тему життя і творчості Тараса Шевченка, які побачили світ поза Україною (3); дописи про місце творчості поета в програмах українських шкіл, переважно недільних (прицерковних), загалом у житті молодшого покоління українських емігрантів (4); відомості про благодійні акції, спрямовані на фінансування зведення пам'ятників Кобзареві в різних містах світу (Буенос-Айрес, Вашингтон, Вінніпег) (5); висвітлення комплексу заходів української еміграції у зв'язку з відзначенням круглих дат: 150-річчя від дня народження та 100-річчя від дня смерті Тараса Шевченка (6); розміщення в часописі творів Кобзаря, а також матеріалів про місце, пов'язані з його життям і творчістю (7); публікація творів письменників української еміграції, присвячених Тарасові Шевченку (8); відомості про перевидання творів поета в різних країнах світу як українською, так і в перекладах іноземними мовами (9); статті про виставки робіт різних видів мистецтва на тему Шевченкової творчості (10); дописи на тему «Твори Т. Шевченка під гнітом цензури в советській Україні» (11); інші форми вшанування пам'яті Т. Г. Шевченка (заснування Шевченківської медалі (Канада), присвоєння імені Шевченка мистецьким колективам (Капеля бандуристів імені Т. Шевченка) (США)) (12) тощо.

Важливо, що значна кількість матеріалів шевченківської тематики на сторінках часопису містять маловідомі дотепер, а почасти й зовсім незнані факти, які завдяки «УВ» уперше з'явилися в інформативному обігу загалом та науковому вжитку зокрема. Таким чином, можемо говорити про нове слово в шевченкіані, а отже, і про посутній внесок цього видання до загальної скарбниці шевченкознавства.

Для вшанування Кобзаря діаспора обирала різні форми, які можна простежити на прикладі відповідних рубрик і різноманітних тем на шпальтах газети. «УВ», як знаний в українському світі часопис, інформував читацьку громаду про все найважливіше, що відбувалося в житті закордонних українців «під знаком Шевченка», приміром: про нові видання (збірник праць академіка Степана Смалья-Стоцького «Інтерпретації творчості Шевченка», НТШ у США; «Збірник Товариства ім. Т. Шевченка», присвячений 150-річчю від дня народження патрона цього товариства; збірник «Шевченко і ми» (видання НТШ; ч. 11 від 12 березня 1967 р.); концертну діяльність мистецьких колективів (Капелі бандуристів ім. Т. Шевченка) й окремих відомих виконавців (Петра Китастого, Михайла Мінського, Григорія Назаренка, Федора Погорілого, Петра Садовського, Євгена Цюри та ін.), у чиїх виступах чимало творів на слова Тараса Шевченка; шевченкознавчі матеріали у

світі: США, Швейцарії, Канаді, Польщі тощо («Шевченкіяна в Музеї-архіві УВАН у США» (ч. 21 від 22 травня 1966 р.), «Шевченкіяна в Швайцарії» (д-р Яр. Рудницький; ч. 23 від 4 червня 1961 р.), «Польська шевченкіяна» (ч. 10—11 від 13—20 березня 1977 р.)); перелік творів Кобзаря, які найчастіше звучали на шевченківських заходах («І виріс я на чужині...», «Минають дні, минають ночі...», «Мені тринадцятий минало...», «Тече вода з-під явора...», уривки з поеми «Сон», «Сонце заходить, гори чорніють...», «Рече та стогне Дніпр широкий...», «Зацвіла в долині червона калина...», «На Великдень на соломі...», «Учітеся, брати мої...», «Зоре моя вечірняя...», «Гамалія», «Ой, літа орел...», «Встає хмара з-за лиману...», «Думи мої, думи мої...», «Заповіт» та багато інших); матеріали до бібліографії виданих за кордоном творів Шевченка («Кобзар Т. Шевченка. Ювілейне видання 1860—1960», Вінніпег—Нью-Йорк, «УВАН-Говерля», 1960; Д. Дорошенко «Розвиток української науки під прапором Шевченка», Вінніпег, «Літопис УВАН», 1949, ч. 10; Л. Білецький «Віруючий Шевченко», серія «Література», Вінніпег, УВАН, 1949, ч. 2; Яр. Рудницький «Шевченкіяна на Заході», «Збірник заходознавства УВАН», Вінніпег, 1959; з-поміж них і англomовні: Т. Shevchenko «The Kobzar of Ukraine», translated by A. J. Hunter, Winnipeg—New-York, UVAN-Howerla, 1961; W. K. Matthews «Taras Shevchenko. The Man and the Symbol», Winnipeg, Slavistika UVAN, 1961, No. 41) тощо.

Утім шевченкіяна в еміграційному часописі «УВ» – це не лише констатація і перелік заходів, інформування громади про шевченківські вечори й академії (хоча вже це вкрай важливо, надто ж якщо брати до уваги факт віддаленості закордонних українців від рідної землі й українських громад одна від одної у світі, а отже, і той пізнавальний та об'єднувальний (навколо шевченкових ідей) вплив, який мали ці заходи й відомості про них на не завжди згуртовані лави закордонних українців). Не менше значення для українців діаспори мало усвідомлення того, що перебування у вільному світі накладало на них відповідальність змагатися за Шевченка, обороняти його чесне і правдиве слово від радянських фальсифікацій. Кращими своїми силами (науковців, письменників, журналістів) еміграція вела боротьбу за Кобзаря, захист його творчості від перекручень, що дозволяли собі радянські видавці та шевченкознавці. Саме про це говорить в одній зі своїх статей на шпальтах «УВ» Петро Одарченко: «Упродовж років жорстока радянська цензура немилосердно калічить твори Шевченка. Видання «Кобзаря» 1977, 1978 і 1979 рр. цензуровані. Із «Кобзаря» вилучено всі поезії й поеми Шевченка,

спрямовані проти Переяславської угоди Богдана Хмельницького з Москвою. Читач не знайде в цих виданнях «Кобзаря» таких творів: «Розрита могила», «Чигрине, Чигрине...», «Великий льох», «Стоїть в селі Суботіві...», «Іржавець», «Якби-то ти, Богдане п'яний...» [10].

Науковців у вільному світі непокоїла радянська інтерпретація творів і фактів біографії Тараса Шевченка. Вони активно виступали проти спотворень і фальсифікацій, зокрема критикували праці тих авторів, які представляли твори Кобзаря викривлено або ж уклали видання тенденційно. Підтвердженням уваги «УВ» до цієї проблематики є низка статей і спогадів, як-от: «Заборонений Шевченко під советами» Івана Бойка (ч. 24 від 21 березня 1954 р.), «Боротьба за Шевченка та боротьба проти Шевченка» Віктора Гринька (ч. 15 від 12 квітня 1970 р.), «Шевченко в советській інтерпретації за останні 35 років» Петра Одарченка (ч. 30 від 11 квітня 1954 р.), а також праця «Чий Шевченко?», автором якої є Іван Багряний (ч. 18 від 9 березня 1958 р.). За словами цього видатного публіциста, «усі намагаються натягати свою шапку на Шевченка. Особливо коли вони пігмеї... Особливо заходжуються вже чотири десятиліття біля Шевченка московські ошчасливлювачі України, большевики, намагаючись із Великого Пророка зробити свій ужиток. Не в силі його скреслити й викинути з історії, вони всілякими засобами намагаються Шевченка достосувати до своєї ідеї, спрепарувати його на комуністичний кшталт і таким чином впрягти його до свого комуністичного, ба, московсько-імперіялістичного воза. Тобто хочать використати в кінченому висліді Шевченка проти нього ж самого, проти його вічної й безсмертної ідеї, за яку він віддав усі свої сили й спалив своє життя – ідеї вільної, ні від кого незалежної, народоправної України, «без хлопа і пана» і без московських та будь-яких інших кайданів. У цім своїм намаганні приручити геній Шевченка большевики не шкодують ані паперу, ані фарб, ані бронзи і сталі, ані глини, ані мармуру» [11].

Окрема тема часопису – захоплення тим прикладом незламності, твердості й непохитності Шевченкового духу, який продемонстрували своїми діями і високим моральним авторитетом дисиденти-правозахисники Іван Гель, Ігор Калинець, Ірина Калинець, Святослав Караванський, Левко Лук'яненко, Оксана Мешко, Валентин Мороз, Микола Руденко, Євген Сверстюк, Іван Світличний, Ніна Строката, Василь Стус, В'ячеслав Чорновіл, Данило Шумук та багато інших українських патріотів, що порушували питання національного відродження України, зокрема, в контексті Шевченкової творчості і шевченківських відзначень.

Не менш важливим було завдання часопису «донести Шевченка англомовним народам». Показовою щодо цього є інформативна стаття «Шевченко в англійських перекладах» (підписана псевдонімом), у якій ідеться про перші переклади Кобзаря англійською мовою, що «вийшли з-під пера англійця Вільяма Річарда Морфіла, професора Оксфордського університету», а також зазначається, що «перша невеличка збірка Шевченкової лірики по-англійськи вийшла друком у Лондоні 1911 року у перекладі письменниці Етель Лілієн Войніч» [12].

Висновки. Така широка палітра матеріалів на шевченківську тематику засвідчує, що українська еміграція після Другої світової війни сприймала Тараса Шевченка як «велике українське національне свято», без якого її організаційне та духовне життя неможливо уявити. У контексті численних заходів (ушанувань і відзначень) простежується не лише призначення Шевченкового слова, а й ствердження української національної ідеї в житті закордонних українців, метою і прагненням яких було її втілення і в самій Україні. Шевченко зі своїм Словом і Духом водночас виступає як хранитель образу Батьківщини в колі українців, що перебували на чужині.

Ми не ставили за мету згадати у цій статті всі дописи часопису на визначену тему (натомість автор уперше підготував до друку бібліографічний покажчик усіх присвячених шевченкіані публікацій часопису «УВ» (усього їх – 522), а також збірник найважливіших матеріалів на цю тему «Із Шевченком на чужині»).

Джерела і література

1. Козак С. «Українські вісті» в Європі й Америці (1945–2000) : бібліогр. покажч. змісту газети «Українські вісті» : у 2-х т. / Сергій Козак. – К. : Літературна Україна ; Ярославів Вал, 2010. – Т. 1 : 1945–1967. – 592 с. ; Т. 2 : 1968–2000. – 560 с.
2. Боронь О. Інститут літератури у відзначенні 200-літнього ювілею Тараса Шевченка / Олександр Боронь // Літ. Україна (Київ). – 2015. – 5 берез. – Ч. 10.
3. Сидоренко Н. М. Українська таборова преса першої половини ХХ століття: проблеми національно-духовного самоствердження : дис. ... д-ра філол. наук : 10.01.08 / Наталія Миколаївна Сидоренко ; Київ. нац. ун-т імені Тараса Шевченка. – К., 2000. – 425 с.
4. Коновал О. Преса УРДП та її працівники / О. Коновал, А. Глинін // Українська революційно-демократична партія (УРДП–УДРП) : зб. матер. І док. / упоряд. О. Коновал. – Чикаго ; К. : Фундація ім. Івана Багряного, 1997. – С. 209–213.
5. Гришко В. З Шевченком проти Москви / Василь Гришко // Укр. вісті (Новий Ульм, Німеччина). – 1949. – 10 берез. – Ч. 20.

Мета ж цього видання – відтворити широку картину вшанувань Кобзаря закордонними українцями: від камерного березневого шевченківського вечора на палубі корабля в Індійському океані на шляху з Європи до Австралії до найвеличнішої події – відкриття пам'ятника Кобзареві у Вашингтоні за участю тисяч українців з усього світу. А ще – окреслити своєрідність шевченківської тематики для українців діаспори, відтворити атмосферу їхньої любові та поваги, сказати б, бережного ставлення до Шевченкового слова, його ідей і настанов, наголосити на незгасному інтересі до постаті Кобзаря, на особливості сприйняття Шевченка як національного символу, а його творчості – як дороговказу до мети – незалежної України.

Шевченківська тематика на сторінках «УВ» залишила по собі дуже виразний слід, посіла вагоме місце у загальній картині закордонної шевченкіани. Сотні матеріалів різних жанрів на цю тему не тільки були опубліковані впродовж тривалого існування газети, а й стали однією із найголовніших передумов, які допомагали українській політичній еміграції формувати національне обличчя, змагатися за Україну вільну – вільну насамперед від московської займанщини. Власне, саме Тарас Шевченко був тим дороговказом, який сприяв об'єднанню навколо важливої мети задля здобуття державності – національної ідеї. Ось чому шпальти цього часопису, видаваного протягом 55 років поза Україною, є для нас не лише ґрунтовним фактажем українського життя поза Україною, а й літописом самотутньої, вартої подальшого дослідження шевченкіани.

6. Дзюба І. Енциклопедія українського опору / І. Дзюба // «Українські вісті» в Європі й Америці (1945–2000) : бібліогр. покажч. змісту газети «Українські вісті» : у 2-х т. / Сергій Козак. – К. : Літературна Україна ; Ярославів Вал, 2010. – Т. 1. – С. 3–10.

7. Ювілей Кобзаря України в Едмонтоні // Укр. вісті (Новий Ульм, Німеччина). – 1961. – 26 берез. – Ч. 13.

8. Багнівський О. Шевченківські роковини у Гошені / Олександр Багнівський // Укр. вісті (Новий Ульм, Німеччина). – 1976. – 20–27 черв. – Ч. 25–26.

9. Козак С. Теплий вітер із Флориди: [Про Олексія Коновала] / С. Козак // В ім'я України / О. Коновал ; упоряд. С. Козак. – К. : Літературна Україна, 2013. – № 6. – С. 3–5.

10. Одарченко П. Шевченко і рух опору на Україні / П. Одарченко // Укр. вісті (Детройт, США). – 1980. – 5 берез. – Ч. 10.

11. Багрянний І. Чий Шевченко? / Іван Багрянний // Укр. вісті (Новий Ульм, Німеччина). – 1958. – 9 берез. – Ч. 18.

12. Шевченко в англійських перекладах // Укр. вісті (Новий Ульм, Німеччина). – 1959. – 5 квіт. – Ч. 28.

Reference list

1. *Kozak S.* «Ukrainski visti» v Yevropi i Amerytsi (1945–2000) : bibliohr. pokazhch. zmistu hazety «Ukrainski visti» : u 2-kh t. / Serhii Kozak. – K. : Literaturna Ukraina ; Yaroslaviv Val, 2010. – T. 1 : 1945–1967. – 592 s. ; T. 2 : 1968–2000. – 560 s.
2. *Boron O.* Instytut literatury u vidznachenni 200-litnioho yuvileiu Tarasa Shevchenka / Oleksandr Boron // Lit. Ukraina (Kyiv). – 2015. – 5 berez. – Ch. 10.
3. *Sydorenko N. M.* Ukrainska taborova presa per-shoi polovyny KhKh stolittia: problemy natsionalno-dukhnovnoho samostverdzhennia : dys. ... d-ra filol. nauk : 10.01.08 / Nataliia Mykolaivna Sydorenko ; Kyiv. nats. un-t imeni Tarasa Shevchenka. – K., 2000. – 425 s.
4. *Konoval O.* Presa URDP ta yii pratsivnyky / O. Konoval, A. Hlynin // Ukrainska revoliutsiino-demokratychna partiia (URDP–UDRP) : zb. mater. i dokum. / uporiad. O. Konoval. – Chykhah ; K. : Fundatsiia im. Ivana Bahriianoho, 1997. – S. 209–213.
5. *Hryshko V. Z* Shevchenkom proty Moskvy / Vasyl Hryshko // Ukr. visti (Novyi Ulm, Nimechchyna). – 1949. – 10 berez. – Ch. 20.
6. *Dziuba I.* Entsyklopediia ukrainskoho oporu / I. Dziuba // «Ukrainski visti» v Yevropi i Amerytsi (1945–2000) : bibliohr. pokazhch. zmistu hazety «Ukrainski visti» : u 2-kh t. / Serhii Kozak. – K. : Literaturna Ukraina ; Yaroslaviv Val, 2010. – T. 1. – S. 3–10.
7. *Iuvilei Kobzaria Ukrainy v Edmontoni* // Ukr. visti (Novyi Ulm, Nimechchyna). – 1961. – 26 berez. – Ch. 13.
8. *Bahnivskiy O.* Shevchenkivski rokovyny u Goshe-ni / Oleksandr Bahnivskiy // Ukr. visti (Novyi Ulm, Nimechchyna). – 1976. – 20–27 cherv. – Ch. 25–26.
9. *Kozak S.* Teplyi viter iz Florydy: [Pro Oleksiia Konovala] / S. Kozak // V im'ia Ukrainy / O. Konoval ; uporiad. S. Kozak. – K. : Literaturna Ukraina, 2013. – № 6. – S. 3–5.
10. *Odarchenko P.* Shevchenko i rukh oporu na Ukraini / P. Odarchenko // Ukr. visti (Detroit, SShA). – 1980. – 5 berez. – Ch. 10.
11. *Bahrianyi I.* Chyi Shevchenko? / Ivan Bahrianyi // Ukr. visti (Novyi Ulm, Nimechchyna). – 1958. – 9 berez. – Ch. 18.
12. *Shevchenko v anhliiskykh perekladakh* // Ukr. visti (Novyi Ulm, Nimechchyna). – 1959. – 5 kvit. – Ch. 28.

Подано до редакції 16. 01. 2015 р.

Козак С. Б.

Дух и слово Кобзаря на страницах газеты «Українські вісті»: 1945–2000 (Германия, США).

РЕФЕРАТ. В статье проанализированы материалы шевченковской тематики на страницах эмиграционной газеты «Українські вісті» (1945–2000, Новый Ульм, Германия; Детройт, США), исследовано их жанровое и тематическое богатство, а также влияние на духовно-культурную жизнь украинской эмиграции. Эти материалы дают основания утверждать, что именно «Українські вісті» являются одним из наиболее значимых и ценных источников для изучения зарубежной шевченкианы, занимают весьма заметное место в общей картине мировой шевченкианы. Сотни материалов разных жанров на эту тему были опубликованы в течение длительного существования газеты и подтверждают, что Тарас Шевченко стал для украинской эмиграции выразительным символом национальной идеи, путеводной звездой в их борьбе за государственность и независимость Украины.

Ключевые слова: Тарас Шевченко, газета «Українські вісті», украинская эмиграция, Слово Кобзаря.